

Suallar labirintində gərdiş

(Nicat Həşimzadənin “Sərhədsiz yazılar” kitabı barədə qeydlər)

Yazıçı Nicat Həşimzadənin “Sərhədsiz yazılar” kitabının bu günlərdə keçirilən təqdimat mərasimi ilk növbədə olduqca səmimi abı-havası ilə yadda qaldı. Həmin əsər “Qarışqa” nəşriyyatının ilk məhsuludur. Müəllif kitabı bu dünyadan vaxtsız köçən şair dostu Rauf Rəhin əziz xatirəsinə həsr edib. Əsərdə mərhumun yaradıcılığına və şəxsi insani keyfiyyətlərinə geniş yer verilib. Cəmi 166 səhifəlik bu kitabda ümman mətləblər yer alıb. Vətən, Millət, həqiqi bəşəri və milli-mənəvi dəyərlər, insanın daim axtarışda olmasının vacibliyi, eləcə də, bu səpgili çoxsaylı fəlsəfi və həyati mahiyyət kəsb edən məsələlər hərtərəfli idrak süzgəcindən keçirilib, Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı arasında çoxşaxəli paralellər aparılıb, fərqli cəhətlər geniş təhlil olunub.

“Sərhədsiz yazılar” kitabı milli məniyə sahib çıxmağa çağırış, hayqırtı xarakteri daşıyır. Müəllifin təvəzökarlığı, mərifəti, çöhrəsi və gözlərindəki nur əsərdəki esselərdən də aydınca süzülür. Kitabdakı həqiqətən sərhəd tanımayan yazılar zəngin dünyagörüşü, əsl vətəndaşlıq mövqeyi və çox dəyərli digər insani keyfiyyətlərə dəlalət edir. Əksər esselər əsasən cəmi 3-4 səhifə həcmindədir. Yəqini, bu da indiki oxucuların səbir kasasının məhdudluğundan qaynaqlanır. Nicat Həşimzadə daim suallar labirintində var-gəl edən qələm əhlindəndir. O, sanki sayagəlməz həyati suallarla amansız döyüşdədir. Özü də bu sualların xeylisi şəxsi icadıdır. Dünyəb-şaşınmaq qanında, canındadır. Müəllif öz yazıları ilə soydaşlarını Vətən və Millət naminə şam kimi yanmağa haraylayır.

Nicat Həşimzadənin ədəbiyyata bütün varlığı ilə bağlılığı və yaşantıları insani heyratə gətirir. Qənaətimə elə yenice təqdimatı keçirilən kitabdan bircə əyani misalla təsdiqləmək istədim. O, İspaniya yazarı Migel de Unamunonun “İki ana” hekayəsini oxuyarkən çox sarsıldığını və əsəb sisteminin pozulduğunu bil-

dirir. Həmin məqamda hekayədəki qadın surətlərdən Rəşeli saçlarından tutaraq Nizami küçəsi boyunca yerlə sürümək istədiyini səmim etiraf edir. Açıqı, buna lap məəttəl qaldım.

Nicat Həşimzadənin bir sıra esseləri kağız kitablara indiki soyuq münasibətə qarşı Koroğlu sayağı nəresi, hayqırtısıdır. O da elektron kitablara keçidi tam həzm edə bilmir. Həqiqətən, mütaliə etdiyin kitabı tək-cə gözlərinlə deyil, əllərinlə, bütün vücudunla hiss etmək söz-lə ölcüyəgəlməz başqa bir aləmdir. Belə-də, əsl ədəbiyyat nümunələrini sanki doğmalarını bağrına basmış kimi duyursan, mahiyyətinə bütün varlığına nüfuz edirsən.

Kitabdakı esselərin əhatə dairəsi ucsuz-bucaqsızdır. Mütaliənin miqyasına ən azı həsəd aparmalı olursan. Özü də onun oxuduğu kitabları necə zərgərdəqiqliyi ilə seçməsi də diqqəti çəkir. Azərbaycan ədəbiyyatına hərtərəfli bələd olab soydaşımız dünya ədəbiyyatından da kifayət qədər baş çıxarır. Volter, Jan-Jak Russo, Viktor Hüqo, Pol Oster, İvan Qonçarov, Milan Kundera, Con Faulz, Stendal, Rabindranat Taqor, Ceyms Coys, Orxan Pamuk, Qabriel Qarsia Markes, Henri Miller, Migel de Unamuno, Kobe Abe, Alfons de Lamartin, İrvinq Stoun və digər çoxsaylı dünya şöhrətli ədiblər və tanınmış simalar barədə esselər çox əhatəlidir, olduqca vacib məsələlərə toxunulub. Rabindranat Taqora istinadən müəllif bildirir ki, ədəbiyyat dünyanı insan qəlbinin işığı ilə nurlandırır. Məncə, elə insanın qəlbinin tükənməz nura boyanmasında, təfəkkür və təxəyyülünün tumurcuqlanmasında ədəbiyyatın da əvəzsiz rolu danılmazdır.

Nicat Həşimzadənin yazıları yeniyetmə və gənclər üçün də çox vacibdir. Əslində bu kitabdakı əsərlər faydalı ədəbiyyat nümunələri seçimi baxımından da dolğun bələdçi rolunu oynaya bilər. Həmin esselər məhz ilk növbədə yeniyetmə və gənclər üçün çox faydalıdır, onları intellektual və fəlsəfi dünyaya, daim canlı olmağa, həyata diri gözlə bax-

mağa, milli məniyə həssas münasibətə səsləyir. Kitabın təqdimat mərasimində Nicat Həşimzadənin müəllimi olduğu Azərbaycan Dillər Universitetinin xeyli tələbəsinin iştirakı da tədbirə əvəzsiz ovqat qatdı. İş orasıdır ki, həmin təhsil ocağında reallaşdırılan məqsədyönlü və konkret tədbirlər sayəsində tələ-

bələr hərtərəfli mütaliyə kökləniblər. Universitetin rektoru, tanınmış yazıçı, alim və ictimai xadim Kamal Abdullanın təşəbbüsü ilə bu ali təhsil müəssisəsinin tələbələrini şəxsi kitabxanasının formalaşması və dünyagörüşlərinin genişləndirilməsi məqsədilə təşkil olunan pulsuz kitab layihəsi təqdirəlayiqdir. Yeri gəlmişkən, zənnimcə, həmin layihənin respublikamızda geniş tətbiqi istiqamətində ali təhsil ocaqlarında və müxtəlif qurumlarda konkret iş aparılmasının artıq məqamı yetişib və bu ədəbiyyat aləminə mühüm töhfə olardı.

Yeni kitab müəllifin ədəbiyyatşünaslığa kifayət qədər dərinindən bələd olmasına, ədəbi cərəyanları, ədəbi prosesləri nə qədər yaxından izləməsinə və bu baxımdan şəxsi töhfələrini vermək üçün səyini əsirgənməsinə dəlalət edir. Nicat Həşimzadənin fəlsəfə ilə doğmalığı da diqqətdən yayınmır, onun fəlsəfi düşüncə tərzini ən azı rəqəbat doğurur. Kitabdakı esselər həm də onun

eqoizmə yaxasını verməməsinə səni əmin edir. Qismən, qədərincə eqo anlaşılandır və bu da vacibdir. O, öz təbirincə desək sərhədsiz yazılarında Azərbaycan ədəbiyyatının dünya çapında kifayət qədər potensiala malik olduğunu, bu istiqamətdə istər dövlət, istərsə də imkanı çatən şəxslər səviyyəsində ardıcıl iş aparılmasının zərurətini daim təbliğ edir. Kitabda Azərbaycan və Türkiyə tarixi, incəsənəti, fəlsəfəsi, musiqisi və ədəbiyyatında mühüm xidmətləri olan Mustafa Kamal Atatürk, Mirzə Fətəli Axundov, Üzeyir Hacıbəyli, Mirzə Cəlil, Mövlanə Cəlaləddin Rumi, Mirzə Fətəli Axundov, Əhməd bəy Ağaoğlu və digərləri barədə də ətraflı esselər yer alıb. Müasir yazıçı və şairlərin yaradıcılığına da geniş yer verilən bu kitab hərtərəfliyi ilə diqqəti çəkir.

Düzdü, kitabdakı bəzi esselərdə mövzu sanki çıraqqlanıb, tamlıq təsiri bağışlamır. Amma, di gəl, bununla belə köklü mövzular yenə də səni düşündürür, daşıdırır, esselərdə qoyulan başlıca suallara öz cavablarını sıralamağa yönəldir, təfəkkür və təxəyyülünə güc gəlməli olursan. Belə-də, düşünürsən ki, bəlkə, bu da müəllifin məqsədyönlü şəkildə ustalıqla ötürməsi xarakteri daşıyır. Məsələn, Gilgəmeş dastanına istinadən müəllif diqqətə çatdırır ki, “Tanrılar insanı yaradanda ona ölümü paylaşmaq hüququ verirlər” kəlamı görəsən hansı anlam daşıyır.

Nicat Həşimzadə bu barədə öz mülahizəsini irəli sürsə də, sualın cavabını açıq saxlayır. Şəxsən mənim qənaətimcə, burada söhbət insanın nəsil artırması hesabına ölümü paylaşdığından gedir, yeni hamı bu dünyadan köçsə də, gələcək nəsillərinin şəxsinde ölümün qapısını daim açıq qoyur.

Nicat Həşimzadənin hayqırtı xarakterində başlıca suallarından biri də indiki oxucu qitliğini aradan qaldırmağın mümkün yolları ilə bağlıdır. Məncə, bizdə kitablar ona görə oxunmur ki, ölkəmizdə əsl anlamında bazar iqtisadiyyatı

yoxdur. Yeni keyfiyyət hələki tam başlıca meyar deyil. Biz müstəqilliyin ilk illərində kortəbii şəkildə bazar iqtisadiyyatına “keçdik”. Əslində, subyektiv səbəblərlə yanaşı bunun obyektiv səbəbləri də var idi. Əsrlər boyunca (23 ayı çıxmaq şərtilə) başqalarının əsərləri altında yaşayanların birdən-birə əsl bazar iqtisadiyyatı qurması sadəcə nağıldır, axı, biz təkamil yolu ilə öz iqtisadiyyatımızı qurmamışdıq, özümüzmə məxsus iqtisadi təfəkkürümüz yox idi. Digər tərəfdən müstəqilliyin bərpasından sonrakı ilk illərdə cəmi bir neçə milyard manatlıq büdcəsi olan ölkədə kamil bazar iqtisadiyyatının əsaslarını yaratmaq mümkün idi?!. İnanın, haçan bizim ölkəmizdə, cəmiyyətimizdə subyektivliyi keyfiyyət əvəzləyəcəksə, əsl rəqəbat mühiti yaranacaqsa, elə ilkin mənəvi ehtiyaclardan biri də məhz ədəbiyyata olacaq, özü də kütləvi şəkildə. İnşallah, həmin dövrlərdə qələm əhli də alın təri əvəzində layiqincə haqqını alacaq, peşəkarların əsərlərindən öləri nəşriyyatlar vur-çatlasında olacaq. Qardaş Türkiyənin təmsalında buna əmin ola bilərsiniz. İndiki Türkiyənin istər siyasi, istər iqtisadi və mənəvi gücünün dayağı rəqəbatədavamlı milli bazar iqtisadiyyatıdır!!! Ona görə də qardaş ölkədə istər ədəbiyyat, istərsə də sənət adamları qədərincə haqqına çatdırılır və dünya çapında özünü təsdiqlədiyi istiqamətində konkret sözlərlə deyirlər. Əgər, fikir versəniz, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində ədəbiyyata mənəvi ehtiyac qətiyyəən səngimdir, ona görə ki, fərdlərin rəqəbatədavamlı və geniş dünyagörüşlü olmasında ədəbiyyatın özünəməxsus və əvəzolunmaz yeri var. Bu baxımdan nəinki gələcək, elə indiki qələm əhlinə də arzusunda olduğumuz bu səadətə də bölüşməyin qismət olması diləyi ilə dostum Nicat Həşimzadəni bir daha təbrik edir, ən ümdə arzuların çin olsun deyirəm!

